

İLKE KARARI

Çevre ve Şehircilik Bakanlığında:

Toplantı Tarihi ve Sayısı : 10.09.2020 - 37
Karar Tarihi ve Sayısı : 10.09.2020 - 110

Toplantı Yeri
ANKARA

**TABİAT VARLIĞI OLARAK BELİRLENECEK ANIT AĞAÇLARIN TESPİTİNE
İLİŞKİN İLKE KARARI**

2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile 19.07.2012 tarih ve 28358 sayılı Resmî gazetede yayımlanan Korunan Alanların Tespit Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik çerçevesince anıt ağaçların tespit edilmesine yönelik hususlar aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

Geçmiş ile günümüz, günümüz ile gelecek arasında köprü kurabilecek uzunlukta doğal ömre sahip olan ağaçlardan yaş, gövde çapı, tepe çapı ve boy itibarıyla kendi türünün alışlagelmiş ölçülerinin çok üzerindeki boyutlara ulaşan; ya da, yöre tarihinde, mistik kültüründe ve folklorunda özel yeri bulunan ağaç ve bazı ağaç formundaki çalı türlerinin anıt ağaç olarak tanımlanmasına,

A- ANIT AĞAÇLARIN SINIFLANDIRILMASI

1. **Kültürel Anıt Ağaçlar:** Yöre kültüründe olumlu veya olumsuz, gerçek veya hayal ürünü, mistik veya folklorik bir öyküye sahip olan veya ulusal tarihi olaylar ile özdeşleşmiş ve onlara tanıklık eden ağaçlardır. Kültürel anıt ağaçların;
  - 1.1. Tarihi Anıt Ağaçlar: Tarihi bir olaya veya şahsiyete ait geçmişe tanıklık etmiş olan ağaçlar,
  - 1.2. Mistik Anıt Ağaçlar: Dini bir inanışla yöre halkı tarafından yüceltilmiş olan ağaçlar,
  - 1.3. Folklorik Anıt Ağaçlar: Halkın geçmişten gelen gelenek ve göreneklerinin dönemsel olarak da olsa civarında yaşatıldığı ya da yörede yaşanan çok üzücü veya sevindirici bir olaya tanıklık ettiği için halk arasında özel bir yeri olan ağaçlar, olarak tanımlanmasına,
2. **Boyutsal Anıt Ağaçlar:** Buldukları yerde, yaş, boy, gövde ve tepe tacı gibi boyutsal özellikleri itibarıyla kendi türünün alışlagelmiş ölçülerinin çok üzerindeki boyutlara ulaşmış, geçmiş ile günümüz, günümüz ile gelecek arasında köprü kurabilecek en az 100 yaşında ve doğal ömre sahip olan ağaçlar olarak tanımlanmasına,
3. **Görsel Anıt Ağaçlar:** Doğal görünümünden esaslı şekilde sapma gösteren çatal, şamdan, kıvrık, yatay ve farklı gövde kaynaşması gibi dikkat çekici görsel özelliklere sahip olan ağaçlar olarak tanımlanmasına,

B- ANIT AĞAÇLARIN TESPİT EDİLMESİNE DAİR HUSUSLAR

1. Boyutsal anıt ağaçların tespit edilmesi aşamasında türlerin yaş, gövde çapı, boy, tepe çapı, bulunduğu yer ve pozitif özelliklere bağlı değerlendirmelerin yapılmasına,
  - 1.1. Yaş: Anıt ağaçların yaşının ağacın gövdesinde, yerden 130 cm yükseklikte uygun teknikte yapılan yıllık halka sayımına göre yıl cinsinden belirlenmesine, yaşın bu yöntemle belirlenmediği durumlarda, ekte yer alan tablolarda (ek 5, ek 6) belirtilen katsayılar ile ağacın gövde çapının (cm cinsinden) çarpılmasıyla elde edilen sayının yıl cinsinden yaklaşık yaş olarak kabul edilmesine,
  - 1.2. Gövde Çapı: Yerden 130 cm yükseklikte gövde çevresi ölçülerek elde edilecek sonucun 3,14'e bölünmesi yöntemiyle santimetre cinsinden belirlenmesine,
  - 1.3. Boy: Metre cinsinden belirlenmesine,
  - 1.4. Tepe Çapı: Metre cinsinden belirlenmesine,
  - 1.5. Bulduğu Yer: Ağacın bulunduğu alanın niteliğine göre belirlenmesine (Orman, meşcere, grup, küme, tek kırsal, tek kent içinde gibi)

1.6. Pozitif Özellikler: Ağacın sahip olduğu yapısal özelliklerin bu kategoride değerlendirilmesine,

2. Bir ağacın kültürel anıt ağaç olarak tanımlanabilmesi için tarihi, mistik veya folklorik özelliklerden en az birine sahip olmasının gerekli olduğuna, kültürel özelliğin bulunmasının bir ağacı anıt ağaç olarak belirlemek için yeterli olacağına, bu durumda boyutsal özelliklere bağlı değerlendirme yapılmayacağına, ancak tespit fişinde ağacın boyutsal özelliklerinin belirtilmesine,
3. Bir ağacın görsel anıt ağaç olarak belirlenebilmesi için ağacın tanıtımda belirtilen yapısal özelliklerden birine sahip olması gerektiğine, görsel özelliğin bulunmasının bir ağacı anıt ağaç olarak belirlemek için yeterli olacağına, bu durumda boyutsal özelliklere bağlı değerlendirme yapılmayacağına, ancak tespit fişinde ağacın boyutsal özelliklerinin eksiksiz belirtilmesine,
4. Tespit fişinin hazırlanmasına yönelik çalışmalarda 1(bir)'i orman mühendisi olmak üzere, biyolog, peyzaj mimarı, ziraat mühendisi veya gerekli görülen ilgili diğer meslek gruplarından da 1(bir) veya daha fazla uzman olacak şekilde en az 2 (iki) uzmanın görev almasına

C- ANIT AĞAÇLARIN SEÇİMİ

Kültürel "tarihi", "mistik" ve "folklorik" niteliği olan ağaçların türü, yaşı, boyu, gövde ve tepe çapı ne olursa olsun, doğrudan "anıt ağaç" olarak seçilmesine; kültürel niteliği olmayan ağaçların ise "boyutsal anıt ağaç" olarak seçilebilmeleri için, ağaca dair Şimdiki Anıtsal Değer (ŞAD) puanının hesaplanarak, Asgari Anıtsal Değer (AAD) ile mukayesesinin yapılmasına,

Şimdiki anıtsal değer (ŞAD): Boy+ Gövde çapı+ Tepe çapı+ Yaş+ Bulunduğu yer+ Pozitif özelliklere göre belirlenecek puanların toplanması ile elde edilen değer olup, puanlamada ağacın boyutsal verilerine karşılık gelen değerlerin kullanılacağına, bu değerlerin ekte yer alan (Ek 4) "Anıt Ağaç Değerlendirme Tablosu" baz alınarak belirlenmesine,

Asgari Anıtsal Değerin (AAD), her ağaç ve ağaç formundaki çalı türleri için standart olarak belirlendiği tablo 1, 2, 3'de belirtilen değerlerin kullanılmasına, (Ek 1, 2 ve 3).

Bir ağacın boyutsal özelliklerine göre anıt ağaç olarak tespit edilebilmesi için Şimdiki Anıtsal Değerinin (ŞAD), bu ağacın ait olduğu takson için standart olarak belirlenmiş Asgari Anıtsal Değer (AAD) e, eşit veya bu değerden daha büyük olmasının zorunlu olduğuna,

D- ANIT AĞAÇLARIN KORUMA ALANLARININ BELİRLENMESİ

Anıt ağaçların koruma alanlarının, ağacın tepe çapı izdüşümünün esas alınarak dairesel alan olarak belirlenmesine; yapısal olarak gittikçe daralan tepe yapısı gösteren türler için tepe tacının en geniş olduğu kısmın izdüşümü kullanılarak koruma alanının belirlenmesine; tepe tacında budama ya da kırılmaya bağlı daralma olan ağaçların koruma alanının ise, tepe tacı kısmında geniş olan yönü yarı çap kabul ederek belirlenecek izdüşüm alanının kullanılarak belirlenmesine; koruma alanlarının m² cinsinden belirleneceğine, anıt ağacın bulunduğu alanın, koruma alanının tepe tacı izdüşümüne bağlı olarak belirlenmesine olanak sağlamadığı durumlarda, yerinde yapılacak inceleme sonucunda, ağacın hayatiyetini koruyacak büyüklükte koruma alanının ilgili Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu üyeleri tarafından belirlenmesine; aynı alanda tepe çapı izdüşümü çıkışan anıt ağaçlar için bütüncül koruma alanı belirlenebileceğine, koruma alanına esas koordinatların, UTM 3^ü ED 50 projeksiyon ve datumunda ölçekli krokide alansal olarak gösterilerek bu krokinin de Bölge Komisyonunca onaylanmasına,

Belirlenen koruma alanı içerisinde ağacın kök yapısını, beslenmesini olumsuz etkileyebilecek ve taban suyunun kök sistemine ulaşmasını engelleyecek türden zemin kaplaması, kazı ve inşaat faaliyetlerinin yapılmamasına; ağacın tepe, gövde ve kök yapılarına zarar verebilecek hiçbir faaliyete izin verilmemesine, koruma alanı içerisine ağaç türü/türlerinin plantasyonuna izin

verilmemesine, bunlardan başka koruma alanı içerisinde yapılmak istenen faaliyetlerin Bölge Komisyonları tarafından ağacın türü, bulunduğu alanın özelliği ve koruma alanı durumu kapsamında değerlendirilmesine;

E- ANIT AĞAÇLAR VE TESCİLLİ AĞAÇ TOPLULUKLARI İÇİN TANITIM LEVHALARI

Anıt ağaçlar ve daha önceden tescil edilmiş olan ağaç toplulukları için Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlü tarafından tasarlanacak tabelaların standart olarak kullanılmasına,

F- 666 Sayılı Korunması Gerekli Tabiat Varlıklarından Anıt Ağaçların Tanımı ve Korunması İlke Kararının yürürlükten kaldırılmasına;

karar verilmiştir.

Ekler

- 1-Türkiye'nin Birinci Sınıf Orman Ağacı Türleri ile Meyve Ağacı Türleri
- 2- Türkiye'nin İkinci Sınıf Orman Ağacı Türleri ile Meyve Ağacı Türleri
- 3- Türkiye'nin Üçüncü Sınıf Orman Ağacı Türleri ile Meyve Ağacı Türleri
- 4- Anıt Ağaç Değerlendirme Tablosu
- 5- İğne Yapraklı Ağaçların Yaş Tahmini Katsayıları
- 6- Geniş Yapraklı Ağaçların Yaş Tahmini Katsayıları
- 7- Kaynakça

Ek 1: Birinci Sınıf Orman ve Meyve Ağacı Türleri (Ortalama Boy 25 m.'den büyük)

TÜRLER	AAD
İğne Yapraklılar	
Kızılçam (<i>Pinus nigra</i>)	18
Karaçam (<i>Pinus nigra subsp. pallasiana</i>)	21
Sarıçam (<i>Pinus silvestris</i>)	21
Toros sediri (<i>Cedrus libani</i>)	30
Doğu Karadeniz göknarı (<i>Abies nordmanniana</i>)	13
Uludağ göknarı (<i>Abies bommilleriana</i>)	13
Kazdağı göknarı (<i>Abies equitrojani</i>)	13
Toros göknarı (<i>Abies cilicica</i>)	13
Himalaya sediri (<i>Cedrus deodora</i>)	26
Atlas sediri (<i>Cedrus atlantica</i>)	26
Doğu ladini (<i>Picea orientalis</i>)	28
Geniş Yapraklılar	
Anadolu Kestanesi (<i>Castanea sativa</i>)	21
Doğu kayını (<i>Fagus orientalis</i>)	15
Saplı meşe (<i>Quercus robur</i>)	27
Sapsız meşe (<i>Quercus petraea</i>)	24
Macar meşesi (<i>Quercus frainetto</i>)	18
Kasnak meşesi (<i>Quercus vulcanica</i>)	21
Istranca meşesi (<i>Quercus hartwissiana</i>)	21
Türk meşesi (<i>Quercus cerris</i>)	24
Doğu çınarı (<i>Platanus orientalis</i>)	39
Dağ karaağacı (<i>Ulmus glabra</i>)	18
Adi ceviz (<i>Juglans regia</i>)	30
Dişbudak yapraklı ceviz (<i>Pterocarya fraxinifolia</i>)	21
Büyük yapraklı ıhlamur (<i>Tilia platyphyllos</i>)	18
Adi dişbudak (<i>Fraxinus excelsior</i>)	12
Sivri meyveli dişbudak (<i>Fraxinus angustifolia</i>)	12
Londra çınarı (<i>Platanus acerifolia</i>)	39
Batı çınarı (<i>Platanus occidentalis</i>)	39

Ek 2: İkinci Sınıf Orman ve Meyve Ağacı Türleri (Ortalama Boy 11-25 m.)

TÜRLER	AAD
İğne Yapraklılar	
Fıstık çamı (<i>Pinus pinea</i>)	39
Halep çamı (<i>Pinus halepensis</i>)	34
Adi servi (<i>Cupressus sempervirens</i>)	38
Boylu ardıç (<i>Juniperus excelsa</i>)	37
Kokulu ardıç (<i>Juniperus foetidissima</i>)	42
Adi porsuk (<i>Ataxus baccata</i>)	40
Geniş Yapraklılar	
Ova karaağacı (<i>Ulmus minor</i>)	40
Kafkas ihlamuru (<i>Tilia rubra</i>)	41
Anadolu sığla ağacı (<i>Liquidambar orientalis</i>)	32
Adi çitlenbik (<i>Celtis australis</i>)	47
Adi gürgen (<i>Carpinus betulus</i>)	46
Gürgen yapraklı kayacık (<i>Zelkova carpinifolia</i>)	34
Türk fıncığı (<i>Corylus colurna</i>)	36
Tüylü meşe (<i>Quercus pubescens</i>)	37
Palamut meşesi (<i>Quercus ithaburensis</i>)	45
Lübnan meşesi (<i>Quercus libani</i>)	37
Pırnal meşesi (<i>Quercus ilex</i>)	22
Kayın gövdeli akçaağaç (<i>Acer trautvetteri</i>)	32
Çınar yapraklı akçaağaç (<i>Acer platanoides</i>)	38
D.k. Akçaağacı (<i>Acer cappadocicum</i>)	30
Ova akçaağacı (<i>Acer campestre</i>)	19
Zeytin (<i>Olea europaea</i>)	42
Ak dut (<i>Morus alba</i>)	27
Kara dut (<i>Morus nigra</i>)	27
Büyük Çiçekli manolya (<i>Magnolia grandiflora</i>)	40
Sakız ağacı (<i>Pistacia lentiscus</i>)	46
At kestanesi (<i>Aesculus hippocastanum</i>)	44
Gümüşü ihlamur (<i>Tilia argentea</i>)	48

Ek 3: Üçüncü Sınıf Orman ve Meyve Ağacı Türleri (Ortalama Boy 5-10 m.)

TÜRLER	AAD
İğne Yapraklılar	
Finike ardıcı (<i>Juniperus phoenicea</i>)	28
Katran ardıcı (<i>Juniperus oxycedrus</i>)	28
Geniş Yapraklılar	
Doğu gürgeni (<i>Carpinus orientalis</i>)	41
İran palamut meşesi (<i>Quercus brantii</i>)	54
Makedonya meşesi (<i>Quercus trojani</i>)	54
Kermes meşesi (<i>Quercus coccifera</i>)	44
İran akçaağacı (<i>Acer hyrcanum</i>)	38
Tatar akçaağacı (<i>Acer tataricum</i>)	38
Fransız akçaağacı (<i>Acer monspessulanum</i>)	38
Menengiç (<i>Pistacia terebinthus</i>)	64
Çiçekli dişbudak (<i>Fraxinus omus</i>)	64
Sığilli huş (<i>Betula pubescens</i>)	51
Tüylü huş (<i>Betula litwinowii</i>)	41
Kızılağaç yapraklı huş (<i>Betula medwediewii</i>)	28
Harnup (<i>Ceratonia siliqua</i>)	61
Erguvan (<i>Cercis siliquastrum</i>)	64
Ahlat (<i>Pyrus elaeagnifolia</i>)	64
Adi şimşir (<i>Buxus sempervirens</i>)	42

Ek 4: Amıt Ağaç Değerlendirme Tablosu

ÖĞELER	VERİLECEK EN BÜYÜK PUAN	DEĞERLENDİRME BASAMAKLARI	SINIFLARINA GÖRE AĞAÇLARA VERİLECEK PUANLAR			VERİLEN PUAN
			I. SINIF	II. SINIF	III.SINIF	
Boy (m)	20	5,0-7,5	0	0	10	
		8,0-10,0	0	0		
		10,5-15,0	0	6		
		15,5-20,0	0	13		
		20,5-25,0	0			
		25,5-30,0	3			
		30,5-35,0	6			
		35,5-40,0	9	20		
		40,5-45,0	12			
		45,5-50,0	16			
> 50,0 m	20					
Gövde Çapı (cm)	30	< 50	0	0	10	
		50-74	0	6	20	
		75-99	0	12		
		100-124	3	18		
		125-149	6	24		
		150-174	9			
		175-199	12			
		200-224	15			
		225-249	18	30		
		250-274	22			
		275-299	26			
≥ 300	30					
Tepe çapı (m)	10	< 5,0		0	3	
		5,0-9,5		2	6	
		10,0-14,5		4		
		15,0-19,5		7	10	
		≥20		10		
Tahmini Yaş (yıl)	30	100-200		3		
		201-300		6		
		301-400		9		
		401-500		12		
		501-600		15		
		601-700		18		
		701-800		21		
		801-900		24		
		901-1000		27		
>1000		30				

Bulunduğu Yer	10	Ormanda [ağaçlık çağındaki bir toplum içinde ve bulunduğu alan meşçereden (1 hektardan) büyük]	2	
		Meşçerede (kırsal-kentsel alanda)	10	
		Grupta (kırsal-kentsel alanda)	9	
		Kümeye (kırsal-kentsel alanda)	8	
		Tek (kırsal alanda)	4	
		Tek (kent içinde)	6	
Diğer Pozitif Özellikleri	10	Ağaç için zorunlu yeişme ortam faktörlerinin korunması mümkün	10	
		Sağlıklı	6	
		En az bir anıtsal özelliği (boyu, çapı, yaşı gibi) bakımından dünyada veya Türkiye'de sayılı bir ağaç olması	9	
		Özellikli (doğal halinin dışında kabuk, yaprak veya kozalak, dallanma, çatallanma gövde şekillenmesi vb.	3	
		Hiçbiri	0	

Ek 5: İğne Yapraklı Ağaçların Yaş Tahmininde Kullanılan Gövde Çapı- Yaş Çevirme Faktörü		
Gövde Çapı Basamakları	Hızlı Büyüyenler (Kızılçam, Fıstık Çamı)	Yavaş Büyüyenler (Diğer tüm İbreliler)
100 cm çapa kadar	2,50	2,70
101 – 150 cm arası	2,70	3,00
151 cm ve daha büyük	3,00	3,50

Ek 6: Geniş Yapraklı Ağaçların Yaş Tahmininde Kullanılan Gövde Çapı-Yaş Çevirme Faktörü		
Gövde Çapı Basamakları	Hızlı Büyüyenler (Çınar, Dişbudak, Atkestanesi)	Yavaş Büyüyenler (Diğer Tüm Yapraklılar)
100 cm çapa kadar	1,20	1,60
100 – 150 cm arası	1,40	1,75
151 – 200 cm arası	1,6	2,00
201 – 250 cm arası	1,85	2,30
251 – 300 cm arası	2,15	2,70
301 – 350 cm arası	2,55	3,20
351 cm ve daha büyük	3,00	3,75

Ek 7: Kaynakça

1-TS 13137 Anıt Ağaç Envanter, Seçim Kuralları ve İşaretleme Mart 2005.

2- Genç, M., Güner, Ş.T., Göller Bölgesinin Anıt Ağaçları, Isparta Valiliği İl Özel İdare Müdürlüğü Yayını, (2003) Isparta.

3- Genç, M. 2003 : Anıt Ağaç ve Ağaç Toplulukları Tespiti ve Tescili Eylem Planı. 04.02.2003 tarihinde TC Orman Bakanlığına sunulan kişisel rapor.